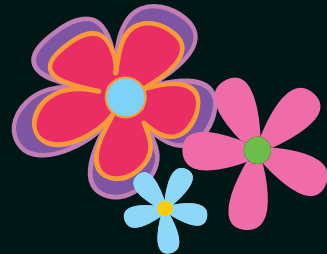
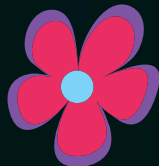

Noema Gabovičová
Janette Maziniová

MÔŽEŠ OTVORIT ICH OBZORY

Pomôž k zmene - staň sa dobrovoľníkom
v rómskej komunite

Publikácia vznikla v spolupráci
s **Rómskym inštitútom, n.o.**,
za finančnej podpory
a partnerstva s **Nadáciou Orange**
a **Nadáciou otvorenej spoločnosti**.
Významnou podporou pri príprave
publikácie boli vyjadrenia
dobrovoľníkov zapojených
do programu **Štipendijný fond - BIG B/S**
a neformálnej skupiny **Je to o nás**.

BUDÚCI DOBROVOĽNÍCI, ZBYSTRITE POZORNOSŤ!!!

Určite vám nemohlo uniknúť, že téma dobrovoľníctva je dnes vysoko aktuálna. Dôkazy o tom, že je to „IN“ nájdete nielen na Slovensku. Napríklad aj Európska únia vyhlasuje rok 2010 za rok dobrovoľníckej práce, čím ešte viac podčiarkuje jej význam a prínos.

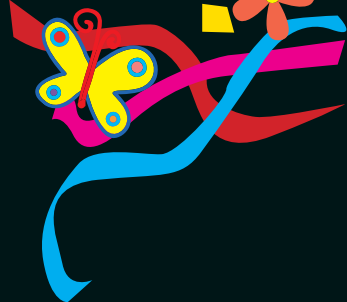
Na Slovensku existuje niekoľko organizácií, ktoré sa špecializujú na prípravu a vzdelávanie dobrovoľníkov na prácu s mládežou. V poslednom období sa diskutuje aj o špecifickej oblasti dobrovoľníctva - dobrovoľníctva v rómskej komunite. Kultúrne a hodnotové rozdiely Rómov a majority, negatívne vykreslená rómska komunita v médiách, strach a obavy z nepoznaného spôsobujú, že sa nádejní dobrovoľníci pochádzajúci z majority vzdajú skôr, ako vôbec stihnú dobrovoľníkmi byť.

Publikácia „Pomôž k zmene - staň sa dobrovoľníkom v rómskej komunite“ je určená vám, ktorí sa zaoberáte myšlienkou pracovať s rómskou mládežou. Poukazuje nielen na pozitíva a prínos dobrovoľníkov v rómskej komunite, ale aj úskalia, s ktorými sa pri práci s rómskymi deťmi a mládežou môžete stretnúť.

Publikácia, ktorá umožňuje nazrieť do pozadia dobrovoľníctva v rómskej komunite, je príručkou pre mladých ľudí – dobrovoľníkov (Nerómov), ktorí nikdy s Rómami nepracovali. Poskytuje odpovede na niektoré otázky súvisiace s rómskou mentalitou, kultúrou a z nej prameniacich hodnôt. Jej druhá časť môže slúžiť aj ako pomôcka pre vychovávateľov alebo pedagógov, ktorí očakávajú príchod rómskeho dieťaťa do svojej skupiny, triedy.

Súčasťou publikácie sú aj výpovede mladých dobrovoľníkov, ktorí sa dlhodobo venujú rómskym deťom a mládeži, hoci z toho prostredia sami nepochádzajú. Súčasťou materiálu sú aj návrhy odskúšaných aktivít pre rómske deti a mládež, pravidelných i príležitostných, ktoré sú vhodným začiatkom práce dobrovoľníkov.

Veríme, že táto publikácia nájde svojich adresátov ☺

O DOBROVOLNÍCTVE A RÓMSKEJ KOMUNITĚ

Čo je dobrovoľníctvo?

O dobrovoľníctve sa dnes veľa diskutuje, ale neexistuje absolútna definícia čo to vlastne je. Veľmi zjednodušene možno povedať, že dobrovoľníctvo je činnosť konaná v prospech druhých, ktorá je neplatená a vychádza z rozhodnutia, urobiť niečo dobré pre tých ostatných.

Kedy sa z teba stane dobrovoľník?

Dobrovoľníkom môžeš byť :

- nepravidelne alebo jednorázovo (napr. pri kampaniach, zbierkach, benefičných koncertoch)
- pravidelne (napr. dve hodiny v týždni v nejakej organizácii)
- na dobrovoľníckej službe (zväčša dlhodobý záväzok venovať sa dobrovoľníctvu mimo svoju krajinu, napr. v rámci programu Mládež v akcii - Európska dobrovoľnícka služba)

Dobrovoľník neočakáva, že jeho práca bude ocenená, aj napriek vynaloženému času a energii v prospech druhých. Viac o fenoméne dobrovoľníctva nájdete vo virtuálnom dobrovoľníckom centre na adrese www.dobrovolnictvo.sk

Kto sú Rómovia?

Rómskym národom môžeme nazvať zoskupenie ľudí, ktorých dejiny, myslenie, špecifická kultúra a spôsob života sú rozdielne v porovnaní s majoritnou spoločnosťou. Ide o menšinovú vrstvu obyvateľstva, ktorá sa po odchode zo svojej vlasti usídlila prevažne na území európskych štátov.

Vo svojich dejinách Rómovia zažili množstvo neprijatia, násillia, utrpenia. Ľudia z majoritnej spoločnosti si o nich vytvárali mylné predstavy, ktorých koreňom je odlišnosť ich výzoru, jazyka, ako aj uzavretosť ich kultúry. Rómovia majú svoje zvyky, rozdielne hodnoty, medzi sebou a voči iným majú odlišné vzťahy. Poznáme ich ako kočovníkov, nie sú viazaní na materiálne prvky, ich bohatstvo sa skrýva v ich vnútri.

Kto môže byť dobrovoľníkom v rómskej komunite?

KAŽDÝ môže byť dobrovoľníkom v rómskej komunite. Samozrejme, že toto dobrovoľníctvo je špecifické a preto potrebuje aj iný prístup a vnímanie širších dimenzií dobrovoľníctva. Tento typ si vyžaduje otvorenosť a najmä vieru „chcem pomôcť a verím, že pomôžem“.

Nie každý túto schopnosť má, preto je dôležité dôkladne sa zamyslieť nad nasledujúcimi otázkami:

- ☞ Chcem robiť niečo neobvyklé a zaujímavé?
- ☞ Vnímam dobrovoľníctvo ako možnosť príspeť k zmene spoločnosti?
- ☞ Sú rómske deti a mládež v inej situácii než ja?
- ☞ Chcem im dokázať, že sa oplatí veriť „Gadžom“?
- ☞ Dokážem bojovať proti predsudkom svojich kamarátov či rodiny?
- ☞ Mám záujem spoznať Rómov, ich kultúru, spôsob života a hodnoty?
- ☞ Verím, že dokážem pomôcť tým, že ponúknem svoje „JA“?
- ☞ Som presvedčený/-á, že sa oplatí rozvíjať rómske deti a mládež a pomáhať im vidieť veci za hranicami ich bežného sveta?
- ☞ Som pripravený/-á venovať svoju energiu a čas, aj keď nebudem vidieť výsledok hneď?

Ak si na väčšinu otázok odpovedal kladne, si na najlepšej ceste stať sa dobrovoľníkom v rómskej komunite – takým, ktorého práve rómske deti a mládež potrebujú – dobrovoľníkom, ktorý svoju misiu nevzdá pri prvých prekážkach.

V čom je dobrovoľníctvo v rómskej komunite iné?

Rozdielnosť a povahu dobrovoľníctva vždy ovplyvňuje cieľová skupina, s ktorou dobrovoľník pracuje – rómske deti a mládež.

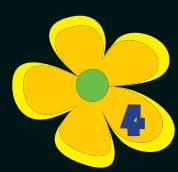
Inakosť v tomto type dobrovoľníctva si vyžaduje určité podmienky, ktoré sa aktívnou a cieľavedomou prácou premenia na pomoc a rozvoj tam, kde je to najviac potrebné.

Jednoducho povedané, dobrovoľníctvo s rómskymi deťmi a mládežou si nevyhnutne vyžaduje:

- **trpezlivosť** – až z dlhodobej perspektívy môžeš vidieť výsledky svojej činnosti, preto sa nevzdávaj, keď nevidíš zmeny automaticky po tvojom pôsobení.
- **schopnosť vidieť malé posuny vpred** – to, že nevidíš veľké zmeny, ešte neznamená, že si nijak neprispel svojou aktivitou. Hľadaj malé zmeny.
- **príjímajúci postoj** – každý človek by vycítil, že druhý sa k nemu správa nadradene, že ho odsudzuje. Rómovia nevyvíjajú. Tvoje predsudky sa budú búrať postupnou prácou a poznávaním jednotlivých Rómov. Na začiatku je dôležitá tvoja otvorenosť voči zmene pohľadov.
- **poznanie špecifík rómskeho etnika** – predtým, ako začínaš pracovať s hociktorou skupinou ľudí, potrebuješ o nich aspoň trochu vedieť, akí sú, čo majú radi, o čo sa zaujímajú, ... Je to významný faktor odbúravania predsudkov, ako aj „odrazový mostík“ pre pochopenie zmýšľania, správania a konania Rómov, čo vo veľkej miere vplýva aj na úspešnosť tvojej práce.

Energia, čas a chuť dobrovoľníkov je vždy odmenená – niekedy hneď, inokedy po niekoľkých mesiacoch až rokoch. S istotou je možné tvrdiť, že ako aktívny a dlhodobejší pôsobiaci dobrovoľník pomôžeš:

- **Rómom začleniť sa do spoločnosti** – pre tento výraz sa používa aj slovo integrácia. Svojou prácou sa stávaš prostredníkom medzi Rómami a spoločnosťou, ktorý ich vzájomne môže zblížovať.
- **vyplňať voľný čas zmysluplnými činnosťami** – deti, mladí, ale aj dospelí v rómskom etniku majú dostatok voľného

času, ktorý však nevedia plnohodnotne využiť. Vyplnením voľného času vhodnými činnosťami im dáš príležitosť robiť niečo zmysluplné.

- **pomôcť pochopiť spoločnosti, že aj Rómovia sú ľudia a môžu niečím kvalitným prispieť** – napr. hodnota rodiny, súdržnosť, solidarita sú kvality, ktoré často chýbajú ľuďom z majoritnej spoločnosti
- **Rómom participovať na živote spoločnosti** – napr. pomáhaš rómskym rodičom, dospelým nájsť si prácu, vedieš ich k pracovným zručnostiam a tým aj k preberaniu zodpovednosti za ich život v spoločnosti
- **rozvíjať osobnosť rómskych detí** – znie to tak odborne, ale napr. keď pomáhaš rómskemu dieťaťu s pochopením učiva, vytváraš priestor, aby získalo rozhľad, niečo sa naučilo
- **nájst iné možnosti** – týka sa to najmä detí a mladých ľudí, ktorí nevidia iné možnosti spôsobu života ako ten, ktorý

je im známy v komunite. Majoritná spoločnosť ich odsudzuje, v nej si zažívajú iba neprijatie. Práve tvojou prácou môžeš otvoriť ich obzory. Už len samotný tvoj vstup do ich prostredia je dôkaz, že existuje niečo iné.

Čo z dobrovoľníctva budeš mať ty?

- nezameniteľný pocit radosti z poskytnutej pomoci,
- stávaš sa dôležitým článkom v procese pomoci, zmien, rozvoja života jedného človeka alebo skupiny,
- aktívne a zmysluplne tráviš voľný čas,
- získavaš neoceniteľné skúsenosti,
- rozvíjaš životné zručnosti, sociálne cítenie, svoj osobný potenciál.

Rozvinieš sa osobnostne, prakticky a emocionálne. Získaš výhodu pred rovesníkmi, môžeš uplatniť svoje skúsenosti pri štúdiu alebo pri výkone svojho povolania.

II. AKO NA TO?

Ak ťa predchádzajúce slová neodradili, ale motivovali, nasledujúca časť ťi pomôže k hladšiemu štartu práce s rómskymi deťmi a mládežou. Či už ako dobrovoľníkovi alebo vychovávateľovi. Nezabúdaj, že všetky začiatky sú ťažké – a začiatok práce s nefavorizovanou rómskou komunitou obzvlášť.

S kým pracovať? Deti, tínedžeri alebo mladí dospelí?

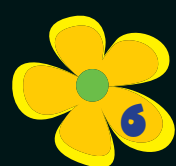
 deti – sú dve základné oblasti, v ktorých môžeš ako dobrovoľník pomáhať rómskym deťom – vzdelávanie a voľný čas. Mnohí rómski rodičia nepodporujú svoje deti vo vzdelávaní. Nevenujú sa im najmä v prvých rokoch školskej dochádzky, kedy sa vytvárajú návyky plnenia školských povinností. Nedokážu im poradiť, pretože učivu často

sami nerozumejú. Tento problém vytvára priestor pre jednu z možností podpory teba ako dobrovoľníka, ktorý môže pracovať s rómskymi deťmi pri plnení školských povinností, t.j. domácich úloh, referátoch, projektoch.

Najväčší priestor pre dobrovoľnícku prácu však ponúka dostatok voľného času detí v rómskej komunite. Problémom totiž nie je jeho nedostatok ale obsah. Nemajú problémy s jeho rozsahom, ale s jeho zmysluplným využitím. A aktívne a zmysluplné využitie voľného času vytvára široký priestor pre tvoju činnosť. Do aktivít voľného času zaraďujeme športové aktivity, ručné práce, nácviak piesní, tanca, ... V prvých krokoch dobrovoľníctva je najvhodnejšie zamerať pozornosť na hudbu, tanec alebo spev, pretože to sú neoddeliteľné súčasti života Rómov. Prostredníctvom nej vyjadrujú seba, svoje pocity, prežívanie. Postupom času môžeš pridávať ďalšie aktivity, v akejkoľvek téme a oblasti.

tínedžeri – ak ešte študuješ, môžeš byť kamarátom/rovesníkom, ktorý pomôže so školskými úlohami alebo pri riešení problémov súvisiacich so spolužiakmi, pedagógmi atď. Najväčším prínosom pre teba, aj pre rómskeho mládežníka však je, keď si dokážete obaja spoločne vytvoriť priestor pre spoluprácu. Kreativite sa medze nekladú - môže to byť vťahnutie do rôznych programov, kde získajú priestor pre realizáciu vlastných nápadov alebo vyjadrenie názorov, prípadne organizovanie kultúrnych a iných podujatí pre rôzne cieľové skupiny. V poslednom období sa osvedčilo ich zapojenie do medzinárodných mládežníckych výmen.

mladí dospelí – ide predovšetkým o poskytovanie pomoci pri riešení bežných životných problémov, to zahŕňa písanie žiadostí, odvolaní, atď.. Aj mladí dospelí zápasia s neschopnosťou správne naformulovať svoje požiadavky alebo nevedia, ako to majú napísať, akú to má mať postupnosť, kam sa môžu obrátiť. Takáto činnosť si však od teba vyžaduje istú mieru rozhľadu, schopnosti poradiť.

Kde nájdeš priestor a pomoc?

- **Školy** – vyhľadaj prevažne základné školy s vyšším percentom rómskych žiakov. V praxi sa osvedčilo založenie klubu pre rómskych žiakov vytvoreného v priestoroch školy alebo záujmový krúžok, napr. priateľov rómskej kultúry. Vo viacerých školách je už zavedená pozícia asistenta učiteľa pre deti zo sociálne znevýhodneného a málo podnetného prostredia a práve jemu môžeš dobrovoľne pomáhať v poobedňajších hodinách.
- **Občianske združenia** – niektoré sú priamo zacielené na prácu s rómskou komunitou, niektoré len zapájajú Rómov do svojich aktivít. Zo skúseností sa potvrdilo, že prijímú akúkoľvek pomoc dobrovoľníkov a dokážu poskytnúť dobrovoľníkom aj podporu pri samotných dobrovoľníckych aktivitách.

- **Cirkevné organizácie** – tiež sa vo veľkej miere zaujímajú o prácu s rómskou mládežou. Zatiaľ neboli evidované žiadne negatívne odozvy dobrovoľníkov, ktorí kontaktovali práve mládežnícke skupiny v rôznych cirkvách.
- **Organizátori letných táborov a kempov pre rómske deti a mládež** - veľmi radi poskytujú priestor dobrovoľníkom, ktorí majú zaujímavé nápady a chuť realizovať ich. Existuje niekoľko informačných kanálov, ktoré dajú základnú informáciu o tom, kde a kto organizuje takúto letnú akciu. Napr. www.rnl.sk; www.rpa.sk, príp. portál ministerstva kultúry, ktorý poskytuje dotácie práve na osvetové tábory pre rómske deti a mládež.
- **Komunitné centrá** – tieto sa zameriavajú nielen na sociálnu a terénnu prácu, ale aj na voľnočasové aktivity pre deti a mládež. Podobne ako občianske združenia, radi privítajú akúkoľvek pomoc pri príprave programu a jeho realizácii.

Čo by si mal vedieť pred vstupom do rómskej komunity?

● **Rómovia pochádzajú z Indie**

Kedysi sa predpokladalo, že Rómovia sú pútnikmi z Egypta, v súčasnosti je isté, že ich pôvodom je India. V tejto súvislosti sa predpokladá, že v Indii boli najspodnejšou kastou, ktorá nemala prístup k vzdelaniu, vstupu do chrámu a z toho dôvodu začali putovať, v snahe nájsť lepší život.

● **život Rómov z rómskych komunít je sústredený na prítomnosť**

Uvažujú skôr nad tým, čo je tu a teraz a tú chvíľu sa snažia prežiť naplno. Nezvažujú, čo bude potom. Z toho vyplýva aj problém napr. hospodárenia s financiami, nevedia si ich správne rozdeliť, aby si nemuseli požičiavať.

● **Rómovia z rómskych komunít nevidia budúcnosť**

Nazýva sa to fatalizmus (osudovosť), ktorému často podliehajú. Všetko je popredu dané a nikto to nezmení.

Častokrát nemajú, alebo nechcú mať, dostatok dôvodov dokazovať, že toto nie je ich „osud“, keďže nemajú istotu, že spoločnosť ich prijme. Napr. dieťa nemá snahu vzdelávať sa, pretože v tom nevidí zmysel pre budúcnosť, pretože si myslí, že spoločnosť mu kvôli predsudkom aj tak nedá šancu na dobré zamestnanie.

● **Rómovia sú vo svojom prežívaní emotívni**

Dokážu sa rýchlo nadchnúť, radovať i smútiť spoločne s ostatnými, ale aj rýchlo vzplanúť hnevom a svoje emócie sa nehanbia prejať.

● **pre Rómov je typická súdržnosť, solidarita**

Život v komunite dáva jedincovi pocit, že nie je sám. Rómovia sa dokážu postaviť jeden za druhého, dokonca aj pár minút po neprekonateľnej roztržke vo vnútri komunity. Keď niekto niečo prežíva, prežívajú to s ním aj ostatní.

● **Rómovia sú silne viazaní na rodinu**

Žijú obklopení širokou rodinou, ktorá má prevažne ochrannú a podpornú funkciu. Rodina má významné postavenie, jej členovia sú spojení silnými citovými väzbami. Radosti i starosti prežívajú kolektívne. Rómska rodina je charakteristická mnohodetnosťou. Deti predstavujú šťastie a zaistenie v budúcnosti, pretože pomáhajú živiť rodinu a zabezpečia starostlivosť o svojich rodičov. Najťažším trestom pre Róma je vylúčenie z rodiny.

● **kultúra Rómov vyjadruje bezstarostnosť, nespútanosť, radosť zo života**

Kultúra Rómov je zakotvená v hudbe, piesňach, tanci, zvykoch. Hudbou vyjavujú seba, svoju dušu, svoje prežívanie. Rómska kultúra zároveň odráža akúsi bezstarostnosť Rómov, ich nespútanosť a radosť zo života. Je naozaj temperamentná a plná života. Ich mentalita pramení priamo z kultúry a v spojení s víziou pevne určenej budúcnosti niekým „tam hore“, tešia sa z každého dňa, ktorý prežijú.

- **rómske dieťa má v rodine postavenie „malého dospelého“**

Rómskemu dieťaťu sú prisudzované rovnaké práva ako dospelým. Trávi s nimi veľa času, pričom sa navzájom podporujú a chránia. Neuvedomene preberá ich vzorce správania. Žije vo veľkopočetnej rodine, obklopené niekoľkými generáciami. Rómski rodičia dieťa často izolujú od nepriateľského „gadžovského“ sveta v snahe ochrániť ho. Dieťa sa môže hrať, či pohybovať len v blízkosti svojej komunity. Vždy tak, aby o tom rodičia vedeli. Deti, aj dospelí, každému tykajú – je to ich gesto prijatia a rovnocennej pozície.

- **rómskemu dieťaťu chýbajú hračky, knižky, pomoc vo vzdelávaní**

V rómskej rodine sú vytvorené silné citové väzby, ale napriek tomu rodičia nevenujú dieťaťu dostatočnú pozornosť. Nerozprávajú s ním o veciach, ktoré by ho zaujímali, neku-

pujú mu hračky, knižky, chýba pomoc vo vzdelávaní. Deťom je prenechávaná veľká voľnosť, nie sú vedené k disciplíne. Tieto deti nevedia, že im niečo chýba, pokiaľ sa s tým nestretnú priamo – napr. nechýba im kniha, pretože žiadnu vo svojom okolí nevidia.

- **Rómske dieťa preskakuje fázu dospievania**

Každý člen komunity je do určitého obdobia dieťaťom a potom rovno dospelým. V očiach komunity sa dospelými stávajú hneď po skončení základnej školy. Očakáva sa, že sa začnú starať o ďalších členov komunity. Dievča odbreňuje matku od jej povinností a chlapec zastáva časť úlohy otca. V praxi to znamená, že obdobie tínedžerstva sa u nich zužuje na vek medzi 10 -14 rokov. Takže v čase, keď majorita hovorí o prvých tínedžeroch, rómski tínedžeri sú už takmer mladými dospelými.

Na aké zásady práce by nemal dobrovoľník v rómskej komunite zabudnúť?

- **zásada osobného vzťahu** – vytváraj osobné vzťahy, ktoré sú priateľské, nie nadradené, formálne. Akýmsi nepísaným pravidlom je, že človek pracujúci s deťmi musí byť najskôr prijatý a akceptovaný dospelými, až potom je možné zahájiť činnosť s deťmi.
- **zásada poznania domáceho prostredia** – spôsob života sa odzrkadľuje na tak samozrejmych veciach ako je hygiena detí, dochádzka do školy, ošatenie. Ak nebudeš poznať domáce prostredie môže dôjsť k vytvoreniu bariér do takej miery, že akákoľvek iniciatíva môže byť ihneď zmarená. Dieťa napríklad nemá dostatok finančných prostriedkov na nákup pomôcok, ktoré od neho požaduješ pre spoločné aktivity. Tak sa radšej nebude zúčastňovať aktivít, aby predišlo hanbe. Na hanbu odpovedajú agresivitou, pretože nepoznajú inú odpoveď na poníženie.
- **zásada osobného príkladu** – mnohé z detí žijúcich v málo podnetnom prostredí bojuje s nedôverou k autoritám (tými sú učitelia v škole, ale aj nezodpovední rodičia). Človek,

ktorý venuje takémuto dieťaťu pozornosť, čas, pochvalu a spoluprácu pri riešení závažných životných problémov sa stáva dôležitou súčasťou jeho existencie. Preto tvojou prvoradou povinnosťou je pracovať na rozvoji vlastnej osobnosti, na správaní, nakoľko sa deťom stávaš vzorom, a to pri akejkoľvek situácii, činnosti. Nevyhnutným sa stáva osobný príklad v otázke schopnosti organizovania vlastného času. Tu platí, že účinnejšie je sám konať, ako deti učiť teoretickými príkladmi.

- **zásada spontánnosti** – do pevného programu aktivít môžeš zaradiť i spontánne činnosti podľa „nálady“ detí, momentálnej situácie. Môžeš využiť ich nápad a zmeniť činnosť. Treba mať na pamäti, že sústredenosť rómskych detí je výrazne slabšia – činnosti treba strieďať podľa ich aktuálnej potreby a možností.
- **zásada informovanosti** – informácie o činnosti s deťmi podávajú opakovane, zrozumiteľne a to celej komunite. Je preto nutné poznať rodiny detí, postoje rodičov k novým aktivitám, spôsob ich komunikácie. Informovaním komunity o pripravovaných činnostiach môžeš zvýšiť záujem a účasť na realizácii aktivít.
- **zásada dôvery** – pre Rómov sú ich deti od nepamäti vzácne a nedotknuteľné, čo miestami hraničí s ich obmedzovaním. Mnohokrát nie je deťom dovolené ďalšie štúdium na strednej škole, či účasť na letnom tábore. Nevôľa rodičov pramení zo strachu z neznámeho, tiež aj z nedôvery v pracovníkov zodpovedných za aktivitu. Nezabúdaj pri budovaní vzťahu s deťmi na vzťah s rodičmi.
- **zásada rešpektu** – kvalitný vzťah je založený na rešpektovaní individuality zainteresovaných strán. Rešpektovanie sa týka taktiež zohľadňovania individuálnych daností a zručností každého dieťaťa, možností rodiny podporovať jeho záujmy.
- **zásada motivácie** – apatia, rezignácia či odmietanie spolupráce vychádzajú z veľkej časti zo strachu, nevedomosti, nedôvery k inštitúciám majoritnej spoločnosti. Preto je

potrebné aby si motivoval nielen deti, ale aj ich rodičov k akejkoľvek činnosti a záujmu.

- **zásada spolupráce, participácie** – ak má byť práca úspešná, vyžaduje zainteresovanie viacerých strán. Ide najmä o vytvorenie spolupráce s rodinou, školou, obcou.

Pár užitočných rád od tých, ktorí to skúsili

- **Nenechaj sa odradiť prvotnými negatívnymi pohľadmi Rómov, prejavmi nedôvery, ako aj neúspechmi, ktorým budeš musieť v práci s rómskym etnikom čeliť.**

Dlhodobou sú vystavovaní odmietaniu a preto je prvotná nedôvera obrannou bariérou. Postupnými a najmä drobnými krokmi si dobrovoľník dôveru získa. Podľa doterajších skúseností je to proces dvoch - troch mesiacov. Po tomto čase je však dôvera medzi dobrovoľníkom a dieťaťom/mládežníkom/rodinou veľmi silným putom. Dobrovoľník sa z pohľadu rómskej rodiny stáva jej členom.

- **Nezabúdaj, že vstupuješ do nového prostredia s odlišným spôsobom zmýšľania, hodnotami, rómske deti sú silne viazané na svoje korene, komunitu.**

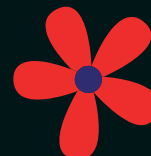
Je dobré oboznámiť sa s dejinami rómskeho etnika, špecifikami hodnôt, zmýšľania, kultúry, zvykov a tradícií. Po získaní informácií o histórii Rómov je život a mentalita Rómov ľahšie pochopiteľná. Dobrovoľník, ktorý preukazuje záujem o hodnoty Rómov a ich život, je považovaný za „dobrého Gadža“.

- **Neurážaj sa na oslovenie „Gadžo“.**

Gadžo je u Rómov každý, kto nie je Róm. Je to všeobecné oslovenie, niečo ako pre Slovákov slovo Aziat.

- **Nečuduj sa, ak nájdeš veľa ľudí v jednej miestnosti.**

V rómskej komunite prevláda prepojenie jednotlivých generácií. Z toho vyplýva, že

ak si chceš získať rodičov a staršie deti, je potrebné získať si srdcia malých detí, čo si vyžaduje oveľa menšiu náročnosť.

● **Používaj jednoduché slová a jednoduché vety.**

Rómske deti majú oproti deťom z majoritnej spoločnosti zúženú slovnú zásobu, chápu prevažne jednoduchým slovám. Je to preto, že rómština má len niekoľko stoviek základných slov - sú to bežné, denne používané slová. Adekvátne tejto slovnej zásobe používajú slovenčinu. Pozitívom však je, že rómske deti sú takmer všetky bilingválne a veľmi rýchlo si osvojujú nové slová a dokážu ich aktívne využívať v komunikácii. Musia to však byť témy a oblasti, ktoré ich zaujímajú a podané inovatívny, netradičným spôsobom.

● **Nechod do komunity s vedomím, že ich ideš učiť, alebo im ideš pomáhať.**

Docielenie úspešnosti práce je podmienené spôsobom jednania s členmi rómskeho etnika na rovnocennej, prevažne priateľskej úrovni, nie v nadradenosti.

● **Pozor na manipuláciu.**

Hneď na začiatku je dôležité ujasniť si svoje možnosti, schopnosti, aby sa tak predchádzalo manipulácii. Rómske deti, ako aj celé komunita, prijímajú prácu dobrovoľníkov v začiatkoch s veľkým nadšením a vďakou, neskôr ju však vnímajú ako samozrejmosť. Na tento moment musí byť dobrovoľník pripravený a nepoddať sa sklamaniam. Pracovať by mal aj naďalej, podľa toho, čo je potrebné. Komunita si po čase zvykne na svoje a dobrovoľníkov „hranice“.

● **Zameriavaj sa na malé pokroky.**

Je to práca niekedy na „miniatúre“, vyžadujúca si množstvo trpezlivosti. Často sa stáva, že dobrovoľník je demotivovaný, pretože nevidí záujem a pokroky. Má pocit, že jeho aktivnosť a prácu nikto neocení. Je to však vždy len stav dočasný, v rómskej komunite je bežným javom časté striedanie nálady – buď sú príliš aktívni, alebo vôbec neaktívni.

Najčastejšie prekážky, úskalía

- práca vyžaduje veľké nasadenie,
- Rómovia majú svoje očakávania od dobrovoľníka a pri ich nenaplnení dochádza ku sťaženej spolupráci,
- neochota rodičov rómskych detí podporovať niektoré dobrovoľnícke aktivity,
- zúženosť vnímania u rodičov rómskych detí a následne nepochopenie, že aktivity pomáhajú v rozvoji ich detí,
- uzavretosť pre vlastnú komunitu, zameranosť na „svoj“ svet,
- nízka vzdelanosť rodičov rómskych detí a ich nezáujem pri pomoci vo vzdelávaní detí,
- vzdelanosť je najnižšia hodnota v rómskych rodinách (hodnota rodiny spočíva v jej veľkosti a schopnosti podeliť sa s ostatnými),
- absencia vzťahu k materiálnym hodnotám a šetreniu,
- žijú pre aktuálny deň (žiadna budúcnosť, len dnešok a minulosť),

- fatalizmus (všetko je dané osudom - vzťahy, veľkosť rodiny, majetok - človek nič nemôže ovplyvniť).

Desatoro na ceste k úspešnému dobrovoľníctvu v rómskej komunite

- 1 preštuduj si niečo o kultúre Rómov, o práci s nimi alebo sa obráť na konkrétneho človeka, ktorý s nimi pracuje a vypočuj si jeho skúsenosti
- 2 vo svojom okolí sa porozhľadni po ľuďoch, organizáciách pracujúcich s Rómami
- 3 nakontaktuj sa na človeka alebo organizáciu pracujúcu s Rómami a ponúkni im svoje dobrovoľníctvo. Pod organizáciou máme na mysli predovšetkým občianske združenie, ale odporúčame aj základnú školu, ktorú navštevujú žiaci žijúci v rómskej komunite
- 4 hľadaj aktuálne dobrovoľnícke programy, tréningy, informácie na www.dobrovolnictvo.sk, www.iuventa.sk, www.romainstitute.sk; zapoj sa do obdoby programu Big Brother, Big Sister na Slovensku
- 5 vymysli a priprav zopár aktivít (napr. športových) priamo v komunite, odporúčame však cez konkrétneho prostredníka, ktorého rómska komunita pozná
- 6 ak ide o organizáciu alebo konkrétneho človeka (rómskeho asistenta na škole) a dovoľ im, aby ťa uviedli do činnosti a predstavili cieľovej skupine
- 7 pri prvom kontakte buď priateľský, zachovávajú prijímajúci postoj
- 8 ak pracuješ s deťmi, urob kroky, aby si sa zoznámil aj s jeho rodičmi a povedal im o tvojej činnosti a plánoch
- 9 trpezlivo pracuj, vytváraj aktivity, všímaj si malé posuny vpred
- 10 informuj svoje okolie o tom, čo robíš a motivuj ho, aby ti pomohlo

Na záver malé zhrnutie

Dobrovoľnícka práca s rómskym etnikom je iná než bežné dobrovoľníctvo. Vyžaduje veľkú mieru trpezlivosti, otvorenosti, prijímajúceho postoja, dlhodobej zainteresovanosti. Predstavuje však pozitívnu šancu nielen pre samotnú rómsku komunitu, ale aj pre širšiu spoločnosť. Úspešnosť tejto činnosti v mnohom závisí od poznania rodinného i etnického prostredia Rómov. Ako dobrovoľník môžeš pracovať s deťmi, mladými alebo dospelými a to priamo v rómskej komunite alebo pod hlavičkou organizácie (školy, občianskeho združenia, cirkvi). Deti i mladých môžeš viesť k zmysluplnému využívaniu voľného času vytváraním voľnočasových aktivít, kde im budeš dávať priestor realizovať svoje nápady. Taktiež im môžeš byť pomocou v ich vzdelávaní a tým sa myslí konkrétne príprava na vyučovanie alebo doučovanie z predmetov, v ktorých neprospeievajú. Dôležité je vytvoriť si vzťah s rodičmi rómskych detí, to výrazne pomôže tvojej činnosti. Tvoja práca pomáha Rómom začleňovať sa do spoločnosti, preberať zodpovednosť, rozvíjať osobnosť rómskych detí. Tým sa stávaš budovateľom „mostov“ medzi majoritnou spoločnosťou a rómskym etnikom.

Pamätaj, že keby si ovplyvnil život len jedného človeka, tvoja práca mala zmysel, lebo jej vplyv sa bude niesť ďalej.

III.

KONKRÉTNE POHĽADY A UKÁŽKY PRÁCE DOBROVOLNÍKOV S DEŤMI A MLÁDEŽOU

Dobrovoľníčka z Kokavy nad Rimavicou

S rómskymi deťmi som začala dlhodobejšie pracovať prostredníctvom vykonávania povinnej študentskej praxe. Neskôr som sa zapojila som do programu Štipendijného fondu BIG B/S. Som tútorkou rómskeho dievčaťa, ktorého rodičia pracujú v sociálnom podniku. Je to zaujímavá činnosť - návšteva rómskej komunity, komunikujem s rodičmi a trávim s ňou čas tak, ako keby bola mojou mladšou sestrou. Tento rok sme obe mali možnosť

zažiť množstvo nových vecí – ona bola po prvýkrát v živote na plavárni a ja som bola pozvaná na oslavu u nich v rodine. Najskôr som mala strach a rodičia ma odhovárali, ale teraz som šťastná, že som tam bola. Jednoducho – je to práca plná zaujímavostí a nečakaných zvrátov. Veľa dávam, ale aj dostanem – napríklad prostredníctvom radosti na Lucikovej tvári, keď sme kupovali jej prvé plavky v živote.

Dobrovoľníčka z Nového Mesta nad Váhom

Som dobrovoľníčkou v občianskom združení a pracujem hlavne s rómskymi deťmi a mládežou. Snažíme sa ich zapojiť do rôznych projektov, usporadúvame v spolupráci s inými organizáciami rôzne letné tábory pre deti, kultúrne podujatia pre verejnosť a podobne. Naše deti sú z miestnej komunity, kde im životné podmienky nedovoľujú vidieť a spoznať niečo

nové, žijú v stereotype. Práca s nimi je pre mňa obohacujúca, prináša mi pocit dôležitosti. Snažím sa spolu s ostatnými dobrovoľníkmi ukázať deťom, čo všetko je naozaj zaujímavé a dôležité pre ich ďalší spôsob života. Akým smerom by sa mali uberať a na čo by nemali zabúdať.

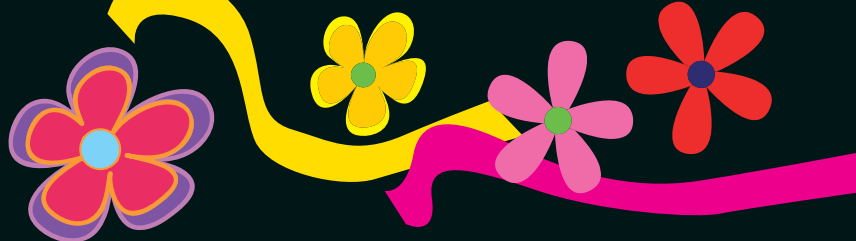
Počas školského roku pomáhame deťom s domácimi úlohami a v školskom klube máme rôzne aktivity. Najskôr som len „nabehla“ do projektov, ktoré sa realizovali, neskôr som však začala sama pripravovať projekty. Získala som peniaze na realizáciu vlastných nápadov - napríklad napiekli sme s rómskymi deťmi vianočné perníčky a zdobili sme ich v Domove dôchodcov. Deti im zaspievali a zatancovali. Bola som prekvapená, že tieto deti nikdy nepiekli, ani nemali vianočné perníčky. Odvtedy ich pečieme každý rok, niečo si deti vezmú domov a niečo rozdadujú učiteľom na škole aj s venovaním. A podobných akcií už teraz robíme naozaj veľa.

Dobrovoľník v Novom Meste nad Váhom

Mám možnosť realizovať sa ako dobrovoľník v Novom Meste nad Váhom. Náplňou mojej práce bolo najskôr doučovať deti zo základnej školy, neskôr som sa zameral na ich zapájanie do lokálnych a medzinárodných projektov. Obvyčajná úloha pre neobvyčajných ľudí. Často som sa stretával s posmechom a nepochopením zo strany niektorých rovesníkov. Vynahrádzali mi to dečká,

u ktorých som si získal po čase rešpekt, akému sa väčšina gadžov (Nerómov) neteší. Bolo zaujímavé vidieť ako postupne padá na prvý pohľad neprekonateľný val predsudkov, či už z môjho pohľadu alebo zo strany deciek.

Rómske deti sú neuveriteľne priamočiare, bez zbytočnej pretvárdky a bez klišé. Povedia všetko otvorene ako si myslia. Najväčšou odmenou pre mňa bol pocit, že som im pomohol pochopiť veci, banality, ako napríklad napísať vo worde veľké písmenko, či princíp fungovania tabuľky na malú násobilku. Odmenou mi bol veľký úsmev a zároveň akási forma úcty. Nebol to z mojej strany žiadny spasiteľský komplex, iba radosť z toho, že niekomu môžem pomôcť, že to snáď niekde využijú a moja snaha padla na úrodnú pôdu.

Prostredníctvom aktivít v občianskom združení som získal príležitosti zúčastniť sa medzinárodnej výmeny, ktorú sme realizovali na Slovensku, školení a seminárov vo Varšave, v Krakove, v gréckej Drame a konferencie vo švédskom Malmö. Všetky aktivity boli spojené s témou ľudské práva alebo projektový manažment, čiže som nielen spoznal nové krajiny a priniesol domov nové zážitky, ale aj získal množstvo užitočných informácií a poznatkov využiteľných v praxi.

Dobrovoľníčka z Košíc – Luník IX.

„Dobrovoľnícka práca s deťmi z Luníka IX“ – to bolo všetko, čo som vedela o programe Štipendijného fondu BIG B/S. Prvé, čo ma napadlo bolo, že na takýto program dobrovoľníkov nepozhánam. Odkiaľ. Luníku sa predsa všetci Košičania vyhýbajú. Napriek tomu sa to podarilo. Našli sme pár dobrovoľníkov, mali sme pár detí a stačilo rozbehnúť program – stretávanie detí s dobrovoľníkmi. A predsa to nebolo také jednoduché. Predtým, ako sme vôbec mohli začať, sme museli narážať na strach rodičov. Tí odmietali pre svoje deti niečo, čo sami nepoznajú. Odmietali myšlienku, že deti budú chodiť mimo Luník a vidieť a vedieť to, čo sami rodičia nevedia. Odmietali dať možnosť

deťom poznať aj iný svet. A my, síce to nebolo to, čo sme od tej práce očakávali, sme teda bojovali s týmito predsudkami rodičov ako nám sily stačili.

Na prvú akciu sa nám podarilo zobrať z desiatich detí sedem. Niektoré z nich boli prvýkrát mimo sídliska a nevedeli sa spamätať z toho, ako vyzerá „normálna“ ulica. Nás fascinovalo to, ako málo stačí, aby sme tým deťom dali niečo nové, ponúkli, čo ešte nepoznajú. Ich to všetko fascinovalo asi až natoľko, že doma pri rozprávaní opäť narazili na strach a nevôľu rodičov. Do pobytového tábora nám z týchto siedmich detí pustili iba štyri. Štyri šikovné decká, ktoré medzi „klasické“ deti zapadli hneď. Bolo úžasné sledovať, ako dieťa nemá voči Rómovi žiadne predsudky, z čoho vlastne vyplýva, že aj toto je jeden z darčiekov, ktorý máme od rodičov – predsudky voči tejto skupine. Tábor skončil, deti boli nadšené, my sme boli nadšení a stalo sa, čo sme

nečakali. Rodičia nám dali striktný zákaz akýchkoľvek ďalších pobytov. Strach nakoniec zvíťazil nad všetkými. Mať päťkrát denne teplú stravu, pozerateľku, o izbu sa deliť iba s ďalším jedným dieťaťom, to nebolo to, čo by bolo vhodné pre tieto decká. Spolu s dobrovoľníkmi sme v tomto bode boli opäť na začiatku, nepomáhali žiadne prosby. Deti sa s nami už akosi nechceli stretávať. O tom, že sme mali pocit, že sme zlyhali, asi ani nemusím hovoriť.

Rozhodli sme sa urobiť zúfalý pokus do prázdna. Zavolať ich všetkých na nákupy. Prišli štyri deti a spolu s nimi aj ich mamky, či súrodenci. Chodili sme po obchodoch pol dňa, pohľady predavačov ani nebudem opisovať... Ale veľa sme rozprávali. O všetkom. Vtedy nám jedna mamka povedala: „Ak Leo bude mať lepšie známky, môže takto nakupovať?“ Neviem, či z výchovného hľadiska bolo dobré povedať jej ÁNO. Ja som sa však chytila slamky a povedala, že ak bude mať dobré známky, môže sa dopracovať k tomu, že bude takto celý život nakupovať....

A aký je výsledok? Každý týždeň sa stretávame s desiatimi deťmi. Nie s pôvodnými, z tých máme šesť detí, ale každý si so sebou doniesol z rodiny piataka, ktorý má dobrý študijný priemer. A učíme sa. Raz nemčinu, raz slovenské diktáty, raz matematiku. Za odmenu môžu hodinku sedieť všetci na internete. Funguje to a ja klopem na drevo, aby sa nenašlo nič, čo by tento program zabrzdilo...

Koordinátorka dobrovoľníkov s rómskymi deťmi a mládežou

Mojou prvou dobrovoľníčkou bola študentka sociálnej práce, ktorá chcela v združení pracovať. Jej záujem som vnímala ako možnosť skvalitniť prácu združenia. V doobedňajších hodinách som sa venovala jej príprave, poobedia som supervízovala aktivity, ktoré robila s deťmi. Prvé dni s rómskymi deťmi

sú pre každého nového človeka ťažké - naozaj veľmi ťažké. Záchranou v tomto období bola permanentná supervízia - vysvetľovala som jej, prečo reagovali deti tak ako reagovali, čo zlepšiť, prečo sa nevzdať. Presne v období, keď sa jej povinná prax končila, sa u detí prejavili prvé náznaky akceptovanosti novej dobrovoľníčky. Zistili, že jej môžu dôverovať, že ich nesklame a naozaj im chce pomôcť. Pre dobrovoľníčku to bol impulz, vďaka ktorému bola aktívna aj po skončení svojej praxe. V súčasnosti je dobrovoľníčkou v OZ šiesty rok a na svojom „konte“ má už niekoľko vlastných projektov a pritiahla pozornosť ďalších nerómskych dobrovoľníkov.

Pre dobrovoľníkov je najdôležitejšou vecou supervízia s osobou priamo z rómskej komunity. V prvé dni denne - rozobratie každej hodiny práce s deťmi a poukázanie najmä na neverbalitu, ktorú počas aktivít vysielajú. Práve supervíziám môžem vďačiť za to, že máme dostatok dobrovoľníkov, ktorí každým realizovaným projektom nielen prinášajú pozitíva rómskym deťom a mládeži, ale aj sami osobnostne rastú.

Koordinátor je pre dobrovoľníkov človek, ktorý dokáže v dobrovoľníkovi nájsť potenciál a cielene ho rozvíja svojimi radami a zapájaním do rozmanitých projektov.

IV.

AKTUÁLNE DOBROVOĽNÍCKE PROGRAMY A TRÉNINGY

Štipendijný fond - BIG B/S

Program je postavený na princípe tútorstva, známeho zo zahraničného programu Big Brother, Big Sister, ktorý má svoje obdoby vo viacerých krajinách, aj keď pod inými, často výstižnými názvami. Napríklad v Českej republike je známy pod názvom Pět P (Pomoc, Přátelství, Podpora, Péče, Prevence). Princíp je takmer všade rovnaký – vytvorenie dlhodobého a individuálneho vzťahu medzi dobrovoľníkom a dieťaťom. Odtiaľ pochádza názov programu - **dobrovoľník sa stáva „veľkým bratom“, „veľkou sestrou“ konkrétnemu dieťaťu.**

Podobný princíp tútorstva zachovali iniciátori – IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže, Rómsky inštitút a Nadácia Orange, n.f. - aj na Slovensku, v programe Štipendijný fond - Big B/S. Jeho špecifikom je, že dobrovoľníci pracujú s rómskymi deťmi vo veku 10 – 14 rokov v rómskej komunite, aj mimo nej. Ich práca v programe Big B/S je postavená na príprave a realizácii plánu aktivít konkrétného dobrovoľníka s konkrétnym dieťaťom. Pri jeho príprave prihliadajú na svoje možnosti a potreby dieťaťa. Aktivitám sa medze naozaj nekladú – dobrovoľník môže ísť s dieťaťom do kina, divadla, koncert, alebo ísť len tak na nákupy.

Pri realizácii aktivít sa vytvára medzi dobrovoľníkom a dieťaťom špecifický vzťah, ktorý dáva dobrovoľníkovi priestor rozvíjať a kreovať osobnosť svojho zverenca. Pomáha dieťaťu riešiť jeho „veľké“ problémy s kamarátmi, rodičmi, okolím, pomáha mu hľadať cieľ a dáva mu podnety na jeho dosiahnutie. V programe Štipendijný fond - Big B/S obaja, dobrovoľník i dieťa, vzájomne získavajú veľa skúseností a učia sa vnímať TO, čo je za hranicami ich „sveta“. Ideálne by bolo, keby každé dieťa malo „vlastného“ nerómskeho dobrovoľníka. Realita je však zatiaľ taká, že dobrovoľníkov je stále menej ako detí.

Viac na www.bigbs.sk

Kotva

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže v spolupráci so skupinou externých spolupracovníkov pripravila nadstavbové vzdelávanie pre koordinátorov mládežníckych dobrovoľníkov a dobrovoľníčiek, ktoré sa začalo realizovať už na začiatku roku 2009. Je určené pre zanietencov, ktorí už majú skúsenosti s vedením mládežníckych dobrovoľníkov, poznajú špecifiká tejto práce a majú chuť pokračovať vo svojej myšlienke a odovzdávať ju ďalej mládežníkom. Program nadväzuje na predchádzajúci projekt APETAIZER, v ktorom sa zúčastnení frekventanti dozvedeli základné informácie o dobrovoľníctve, legislatíve v tejto oblasti, zaoberali sme sa otázkou, kde sa dobrovoľníctvo odohráva, kto je dobrovoľník – dobrovoľníčka a aká je úloha koordinátora dobrovoľníkov v organizácii. Cieľom Kotvy je podieľať sa na rozvoji mládežníckeho dobrovoľníctva v organizáciách a inštitúciách, zvýšiť informovanosť v tejto oblasti a vytvoriť podmienky pre odborný a osobnostný rast ľuďom, ktorí sa zaoberajú touto témou.

Samotný názov vzdelávacieho programu poukazuje na nosné témy projektu. K – komunikácia, O – otvorenosť, T – tvorivosť, V – variabilita, A – asertivita.

Viac informácií na www.iuventa.sk

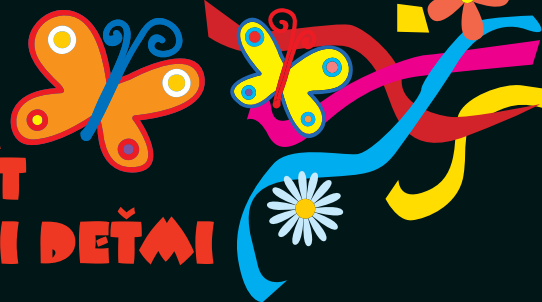
Európska dobrovoľnícka služba

Zámerom tejto akcie, v rámci programu Mládež v akcii, je rozvíjanie solidarity a presadzovanie tolerancie medzi mladými ľuďmi, ale predovšetkým podpora mladých ľudí na dobrovoľníckych aktivitách v zahraničí. Ide o neziskové a neplatené činnosti, ktoré však prinášajú mladým ľuďom bohaté skúsenosti. Majú možnosť stretávať sa s mladými ľuďmi z iných krajín, spoznávať nové kultúry, naučiť sa nový jazyk a získať nové zručnosti. Hlavným obsahom EDS je neformálny rámec vzdelávania prostredníctvom rôznych aktivít. Dobrovoľník sa však rozvíja nielen vzdelanostne či profesionálne, ale zlepšuje si aj svoje sociálne zručnosti. Základným princípom je, že svoju činnosť vykonáva v inej ako domácej krajine, ktorá sa môže týkať oblastí, ako: kultúra, mládež, šport, sociálna starostlivosť, ochrana kultúrneho dedičstva, civilná ochrana, životné prostredie a mnoho ďalších.

PRÍKLADY OVERENÝCH AKTIVÍT DOBROVOLNÍKOV A RÓMSKÝMI DEŤMI

Rómske deti sú veľmi tvorivé a manuálne a pohybovo zručné. V začiatkoch práce s nimi môžete stavať práve na tejto ich pozitívnej zručnosti v kombinácii s neformálnym vzdelávaním. V tomto prípade je to uvedenie si kultúrnej identity. Možno to znie paradoxne, ale nielen majorita, ale aj samotní

Rómovia nepoznajú svoju históriu a pôvod svojej kultúry. Letný tábor alebo pravidelné voľnočasové aktivity im pomôžu spoznať pozadia pôvodu svojich hodnôt a uvedomiť si súvislosti medzi konaním svojich rodičov a históriou svojho národa.

Tabuľka č. 1. príklad 7-dňového letného tábora so zameraním na kultúrnu identitu Rómov pre deti v mladšom a staršom veku.

Deň	Tvorivé dielne pre mladšie deti	Tvorivé dielne pre staršie deti
1. deň	D: Príchod P: výroba „poštovej schránky“ – každé dieťa si vyrobí vlastnú poštovú schránku, kde môže po celý týždeň prijímať listy od ostatných účastníkov	D: Príchod P: výroba „poštovej schránky“ – každé dieťa si vyrobí vlastnú poštovú schránku, kde môže po celý týždeň prijímať listy od ostatných účastníkov
2. deň	D: Rómska rozprávka (napr. od autora Dezidera Bangu) P: príprava prezentácie rozprávky prostredníctvom maľby	D: História Rómov časť 1 P: rómske tance
3. deň	D: Rómska rozprávka (Elena Lacková) P: príprava prezentácie rozprávky prostredníctvom tanca	D: História Rómov časť 2 P: rómske piesne
4. deň	D: Povešť o Ašokovi (o symboloch Rómov) P: príprava prezentácie povesti prostredníctvom scény	D: História Rómov časť 3 P: výroba tradičných kostýmov (batikované šatky, sukne, ...)
5. deň	D: Rómska rozprávka P: príprava prezentácie rozprávky prostredníctvom modelovania	D: Symboly Rómov P: výroba vlajky
6. deň	D + P: „Karneval rozprávok“ – deti si vyberú postavu z rozprávky, ktorú chcú predstavovať, vyrobí si jej masku a kostým	D: Rómstvo P: Workshop – Prečo naši rodičia nevnímajú hodnotu rómstva?
7. deň	D: Moja najmilšia rozprávka – deti akoukoľvek formou, ktorú si zvolia, znázornia rozprávku, ktorá sa im najviac páčila a niečo o nej napíšu P: odchod	D: Workshop – ...kedy je Róm Rómom?... narodením alebo prijatím svojej kultúry P: odchod

Tabuľka č.2: Príklad programu trojmesačných voľnočasových aktivít v klube rómskych detí s pravidelnou činnosťou 1 x týždenne:

mesiac Tvorivé dielne pre mladšie deti		
január	1. týždeň	Prečo „Traja králi“? – s deťmi diskutujeme, prečo sú významní práve Traja králi, deti ich potom znázorňujú vo svojich kresbách.
	2. týždeň	Predsavzatia – na začiatku každého nového roka si ľudia zvyknú dávať predsavzatia. Prostredníctvom dvoch hier si deti môžu stanoviť svoje očakávania od daného roku.
	3. týždeň	Zimné športové aktivity – sánkovačka, guľovačka
	4. týždeň	Mestečko – hlavná aktivita roka. S deťmi rozprávame o tom, v akom mestečku by chceli žiť, aký názov by mu dali, čo všetko by v ňom bolo. Potom každé dieťa vystrihne z kartónového papiera svoj dom do mestečka.
február	1. týždeň	Domy v mestečku – deti maľujú svoje domčeky do mestečka a následne nalepujú.
	2. týždeň	Valentín – s deťmi diskutujeme, kto bol Valentín a aký je jeho príbeh. Potom vyrobíme srdce na špajdli, ktoré deti v deň sv. Valentína niekomu darujú.
	3. týždeň	Čas Fašiangov + športové aktivity – čas Fašiangov je typický organizovaním rôznych plesov
	4. týždeň	a karnevalov. S deťmi vyrábame masky – škrabošky. Taktiež si potom zorganizujeme karneval a súťažíme o najkrajšiu škrabošku.
marec	1. týždeň	Malí spisovatelia – mesiac marec je mesiacom kníh, preto aj deti majú možnosť vymyslieť príbehy, či poviedky podľa svojich predstáv.
	2. týždeň	Záložky do knihy – deti vyrábajú záložky do kníh.
	3. týždeň	športové aktivity + Zákony mestečka – s deťmi vytvoríme a spíšeme zákony pre mestečko.
	4. týždeň	Tolerancia – s deťmi diskutujeme, čo si predstavujú pod slovom „tolerancia“ a svoje predstavy môžu potom vyjadriť v maľbách

VI.

KDE NÁJDETE DALŠIE INFORMÁCIE A POMOC

IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže

www.iuventa.sk

Príspevková organizácia Ministerstva školstva SR, ktorej misiou je podporovať rozvoj mládežníckej politiky a prácu s mládežou na miestnej, národnej a i medzinárodnej úrovni. Administruje grantové programy ADAM a Mládež v akcii, podporuje a realizuje výskumy v oblasti mládeže, rozvíja informácie o mládeži a pre mládež.

Roma Institute – Rómsky inštitút, nezisková organizácia

www.romainstitute.sk

Inštitút sa zameriava na rozvoj rómskych komunít a podporu práce s rómskymi deťmi a mládežou. Je neziskovou organizáciou poskytujúcou všeobecne prospešné služby v oblasti tvorby, rozvoja, ochrany, obnovy a prezentácie duchovných a kultúrnych hodnôt so zameraním na zlepšenie úrovne a postavenia Rómov v spoločnosti. Ťažisko aktivít Inštitútu tvoria dva významné projekty s národnou pôsobnosťou: Most do Európy a Štipendijný fond – BIG B/S.

Osvetové centrum Rómov

www.ocr-mladez.sk

OCR je občianske združenie, ktoré sa dlhodoobo špecializuje na vytváranie priestoru pre dobrovoľnícke aktivity Nerómov s rómskymi deťmi a mládežou. Centrum pôsobí ako metodický partner pri rozvoji mobility a neformálneho vzdelávania rómskej mládeže.

Nadácia Orange

www.nadaciaorange.sk

Nadácia je priamym pokračovateľom Konta Orange, n.f. Realizuje filantropické a charitatívne aktivity spoločnosti Orange Slovensko. Nadácia sa zameriava na tri oblasti grantovej podpory- vzdelávanie, sociálna integrácia a regionálny rozvoj.

Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation

www.osf.sk

Nadácia vytvára príležitosti skvalitňovať spoločnosť smerom k väčšej otvorenosti, transparentnosti a presadzovaniu rovnosti šancí. Tieto hodnoty predstavujú ideál otvorenej spoločnosti, ktorý vystihuje ich rôznorodé cieľavedomé programové a grantové aktivity. Jednou z najväčších priorít NOS –OSF je podpora inklúzie rómskych detí a mládeže a ich participácia na osobnom rozvoji.

Virtuálne dobrovoľnícke centrum

www.dobrovolnictvo.sk

Servísny a informačný portál určený pre dobrovoľnícke organizácie, dobrovoľníkov, verejnosť a biznis sektor, pod koordináciou OZ C.A.R.D.O. Ponúka a zhromažďuje informácie o aktuálnych dobrovoľníckych ponukách, legislatíve a know-how v oblasti dobrovoľníctva na národnej i medzinárodnej úrovni.

Romano nevo ľil,

(www.rnl.sk)

Rómsky nový list sú nezávislé kultúrno – spoločenské noviny Rómov na Slovensku.

V printovej a elektronickej podobe vychádzajú spravidla ako mesačník. Všetky čísla sú dostupné na webovej stránke, ktorá obsahuje, okrem iného, aj denne aktualizované správy v oblasti rómskej problematiky.

Program Pět P

(www.petp.cz)

Česká obdoba programu Big Brothers Big Sisters s dlhoročnými skúsenosťami. Ide o preventívny voľnočasový program pre deti, postavený na princípe dobrovoľného vzťahu medzi dieťaťom a dospelým dobrovoľníkom.

Informačná sieť Eurodesk

(www.eurodesk.sk)

EURODESK predstavuje európsku informačnú sieť, ktorej úlohou je poskytovať informácie a rady týkajúce sa mladých ľudí a všetkých tých, ktorí s nimi pracujú. Sumarizuje a sprehľadňuje európske informácie tak, aby boli zrozumiteľnejšie pre určené skupiny. Všetky informácie sú poskytované bezplatne, na základe telefonickej, písomnej alebo faxovej žiadosti.

Občianske združenie Žabky

www.zabky.sk

OZ Žabky pracuje s deťmi a mládežou v oblasti voľnočasových aktivít, neformálneho vzdelávania, mediálnej výchovy a pobytových aktivít. Pomáha v etablovaní sa do života v meste azylantom žijúcim v Košiciach, s voľnočasovými aktivitami aj deťom v detských domovoch a deťom v náhradných rodinách. Prevádzkuje vlastnú internetovú televíziu, ktorá je zameraná na neziskový sektor, mapuje neziskové organizácie a občianske združenia, informuje o školeniach a konferenciách či workshopoch. OZ Žabky je zapojené do programu Štipendijný fond- BIG B/S.

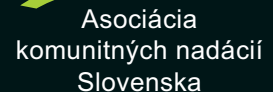

Asociácia komunitných nadácií Slovenska

(www.asociaciakns.sk)

Poslaním Asociácie je rozvoj komunitných nadácií na Slovensku a vytváranie partnerstiev s darcami a inými inštitúciami.

Združuje komunitné nadácie, ktoré dobre poznajú potreby svojich komunít a vďaka partnerstvám s miestnymi darcami finančne podporujú napĺňanie rôznorodých potrieb ľudí a neziskových organizácií a šíria myšlienky miestneho darcovstva, dobrovoľníctva a svojpomoci.

Asociácia
komunitných nadácií
Slovenska

OBIAH

I	0 dobrovoľníctve a rómskej komunite	2
II	Ako na to?	5
III	Konkrétne pohľady a ukážky práce dobrovoľníkov s deťmi a mládežou.	12
IV	Aktuálne dobrovoľnícke programy a tréningy	18
V	Príklady overených aktivít dobrovoľníkov s rómskymi deťmi	20
VI	Kde nájdete ďalšie informácie a pomoc	22

Názov diela: Pomôž k zmene - staň sa dobrovoľníkom v rómskej komunite
Autor: Bc. Noema Gabovičová, Mgr. Janette Maziniová
Náklad: 1000 ks
Vydavateľ: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Osvetové centrum Rómov
Grafika: Index M
Tlač: OTA, a.s.
ISBN: 978 - 80 - 8072 - 091 - 9

